

Sygn. akt III AUa 174/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 maja 2018 r.

**Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:**

Przewodniczący: SSA Maria Pietkun

Sędziowie: SSA Irena Różańska-Dorosz (spr.)

SSO del. Artur Tomanek

Protokolant: Karolina Sycz

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2018 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku R. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

o emeryturę

na skutek apelacji R. J.

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 października 2017 r. sygn. akt VIII U 718/17

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Decyzją z 5 czerwca 2017r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. odmówił R. J. prawa do emerytury z powodu nieudowodnienia przez niego 25-letniego stażu pracy, 15 lat pracy w warunkach szczególnych, przystąpienia do OFE i niewystąpienia z wnioskiem o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu państwa.

Wskutek zaskarżenia decyzji sprawę rozpoznał Sąd Okręgowy we Wrocławiu, który wyrokiem z 24 października 2017 r. oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny:

Wnioskodawca R. J., urodzony (...) złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury po raz pierwszy w dniu 16 marca 2017r.

Decyzją z 8 maja 2017r. organ rentowy po rozpoznaniu wniosku z 16 marca 2017r. odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury, ponieważ: do 1 stycznia 1999r. nie udokumentował co najmniej 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, do 1 stycznia 1999r. nie udokumentował co najmniej 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach wykonywanego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku oraz nie złożył wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Na dzień 1 stycznia 1999r. organ rentowy przyjął za udowodniony łączny staż sumaryczny wynoszący: 24 miesiące, 5 miesięcy i 21 dni, w tym: okresy nieskładkowe: 3 miesiące i okresy składkowe: 24 lata, 2 miesiące i 21 dni. Ponadto do stażu w szczególnych warunkach zaliczono: 10 lat, 9 miesięcy i 25 dni.

Do wymiaru stażu pracy w szczególnych warunkach uwzględniono okresy:

- od 11 sierpnia 1978 r. do 31 maja 1979 r. w (...) K.na stanowisku kierowcy ciągnika kołowego (traktorzysta),
- od 6 czerwca 1979 r. do 9 czerwca 1989 r. w Spółdzielni (...) Oddział we W. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony.

Nie uwzględniono, z uwagi na brak świadectw pracy wykonywania pracy w warunkach szczególnych okresów:

- od 7 marca 1973 r. do 7 maja 1973 r. w Kółku Rolniczym w K.,
- od 12 czerwca 1973 r. do 26 kwietnia 1974 r. w Kółku Rolniczym w S.,
- od 2 maja 1974 r. do a 10 sierpnia 1978 r. w Kółku Rolniczym w C..

W dniu 18 maja 2017 r. wnioskodawca uzupełnił dokumenty w związku z odmowną decyzją organu rentowego przedkładając: świadectwo pracy z 3 lutego 1979 r., świadectwo pracy zaliczonej do pierwszej kategorii zatrudnienia i kserokopię legitymacji ubezpieczeniowej.

W dniu 23 maja 2017 r. wnioskodawca ponownie złożył wniosek o emeryturę.

Zaskarżoną 5 czerwca 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. zmienił decyzję odmawiającą mu prawa do emerytury z 8 maja 2017 r. w części dotyczącej nieuwzględnionych okresów składkowych oraz nieuwzględnionego stażu pracy w warunkach szczególnych. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że na podstawie przedłożonej dokumentacji organ rentowy nie uwzględnił:

- do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia od 2 maja 1974 r. do 10 sierpnia 1978 r., ponieważ zeznania świadków w postępowaniu przed organem rentowym nie mogą stanowić środka dowodowego na potwierdzenie okresów pracy w szczególnych warunkach,
- do stażu składkowego okresu zatrudnienia od 9 września 1971 r. do 1 marca 1973 r. we (...) Zakładach (...) w charakterze ucznia w zawodzie ślusarza z uwagi na brak zeznań drugiego świadka. Okres ten nie został uwzględniony przy ustalaniu wysokości kapitału początkowego z uwagi na brak świadectwa pracy. Dodatkowy wpis w legitymacji ubezpieczeniowej nie zawiera daty końcowej zatrudnienia.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie wnioskodawcy nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd wskazał, że dokonał ustaleń faktycznych na podstawie zgromadzonej w sprawie dokumentacji, jak i w oparciu o przesłuchanie wnioskodawcy.

Dalej Sąd pierwszej instancji podał, że w sprawie bezspornym jest, że wnioskodawca ukończył 60 lat w dniu (...), natomiast przedmiotem sporu pozostawało ustalenie, czy wnioskodawca udokumentował do a 1 stycznia 1999 r., co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz co najmniej 15 lat pracy wykonywanej w warunkach

szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a także ustalenie, czy wnioskodawca składał wnioski o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku OFE za pośrednictwem organu rentowego na dochody budżetu Państwa.

Sąd Okręgowy, przytaczając treść § 4 ust. 1 i § 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w/s wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.1983.8.43 ze zm.) i art. 184 ustawy emerytalnej wskazał, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Wyjaśnił także, że prawidłowe rozumienie pojęcia pracy w szczególnych warunkach nie jest możliwe bez wnikliwej analizy rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w/s wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Z zestawienia § 1 i 2 tegoż rozporządzenia wynika, że pracą w szczególnych warunkach jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tego aktu. Warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku pracy nie wykonuje czynności pracowniczych nie związanych z tym stanowiskiem pracy, ale stale, tj. ciągle wykonuje prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 listopada 2000 r., II UKN 39/00, OSNAP 2002/11/272).

Sąd wskazał, że z zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci umowy o pracę z 7 marca 1973 r. zawartej pomiędzy Kółkiem Rolniczym w K. nie wynika, kiedy wnioskodawca pracował jako ładowacz, a kiedy jako traktorzysta. Ponadto z umowy o pracę z 12 czerwca 1973 r. pomiędzy Kółkiem Rolniczym w S., a wnioskodawcą także nie wynika, w jakim okresie i czy odwołujący wykonywał pracę w warunkach szczególnych. Także nie zostały przedłożone świadectwa pracy z ww. okresów zatrudnienia. Nadto z przedłożonego świadectwa pracy z 10 sierpnia 1978 r. wynika jedynie, że wnioskodawca był zatrudniony w okresie od 2 maja 1974 r. do 10 sierpnia 1978 r. w Kółku Rolniczym w C. na stanowisku kierowcy ciągnika.

Wobec powyższego, Sąd ten nie znalazł podstaw do zaliczenia zatrudnienia w Kółku Rolniczym w K., w S. oraz w C., do okresu pracy wykonywanej w szczególnym charakterze - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Dalej Sąd wskazał, że nie znalazł podstaw zaliczenia do okresu składkowego zatrudnienia w okresie od 9 września 1971 r. do 1 marca 1973 r. we (...) Zakładach (...) w charakterze ucznia w zawodzie ślusarza. Wnioskodawca nie przedłożył świadectwa pracy, które potwierdzałyby zatrudnienie w tym okresie, a nadto w przedłożonej legitymacji ubezpieczeniowej brak jest daty końcowej zatrudnienia.

Sąd pierwszej instancji stwierdził także, że wnioskodawca przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego i nie wystąpił z wnioskiem o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku OFE na dochody budżetu Państwa.

W związku z powyższym, w ocenie tego Sądu należało stwierdzić, że wnioskodawca nie udowodnił 25 lat składkowych i nieskładkowych oraz przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego i nie złożył wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu na dochody budżetu Państwa. Tym samym nie spełnił wymogów wskazanych w art. 184 ustawy emerytalnej. Ponadto wnioskodawca nie spełnił przesłanki wskazanej w § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w/s wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, tj. nie udokumentował co najmniej 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wykonywanego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, działając zgodnie z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację wywiódł wnioskodawca, zaskarżając wyrok w całości. Zarzucił orzeczeniu naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie przepisu § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w/

s wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przez uznanie, że wnioskodawca nie ma udowodnionych 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Apelujący zarzucił również naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny zgromadzonych dowodów, a w szczególności uznanie przez Sąd pierwszej instancji, że dokument w postaci świadectwa pracy z 10 sierpnia 1978 r. wystawione przez Kółko Rolnicze (...) za okres od 2 maja 1974 r. do 10 sierpnia 1978 r. nie jest wiarygodne i nie daje podstaw do uznania, że wnioskodawca pracował co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach, podczas gdy w postępowaniu przed organem wnioskodawca zgłaszał dowód z zeznań świadków na okoliczność wykonywania przez siebie pracy w szczególnych warunkach w tym okresie, a Sąd nie dopuścił z urzędu zeznań świadków zasłaniając się art 6 k.c., naruszając tym samym art. 5 k.p.c., 232 k.p.c. nie pouczając strony o konieczności formalnego zgłoszenia świadków do postępowania przed Sądem, ani nie dopuszczając tego dowodu z urzędu. Dalej skarżący zarzucił naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny zgromadzonych dowodów, a w szczególności uznanie przez Sąd pierwszej Instancji, że dokument świadectwo szkolne (...) Szkoły Zawodowej nr (...) za okres 1971 - 1973 dokumentujące uczęszczanie do klasy I ślusarz, pismo Kuratorium Oświaty we W. z 3 marca 2017 r. oraz wyjaśnienia strony złożone w postępowaniu Sądu w zakresie praktyk zawodowych podczas uczęszczania do Szkoły od 1 września 1971 r. do 1 marca 1973 r., nie dają podstaw do zaliczenia do okresu składkowego zatrudnienia w okresie od 9 września 1971 r. do 1 marca 1973 r. we (...) Zakładach (...) w charakterze ucznia w zawodzie ślusarza oraz legitymacji ubezpieczeniowej poświadczającej zatrudnienie w tym Zakładzie, a Sąd nie dopuścił z urzędu zeznań świadka zasłaniając się art 6 k.c., naruszając tym samym art 5 k.p.c., 232 k.p.c., nie pouczając strony o konieczności formalnego zgłoszenia świadka do postępowania przed Sądem na okoliczność świadczenia pracy w ramach Szkoły Zawodowej, ani nie dopuszczając tego dowodu z urzędu oraz naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny zgromadzonych dowodów, a w szczególności uznanie przez Sąd pierwszej Instancji, że tłumaczenie przed Sądem Okręgowym o pomyłkowym zaznaczeniu na wniosku o emeryturę, że nie jest on członkiem OFE, bowiem wniosek składała za niego żona, a także naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny zgromadzonych dowodów, a w szczególności uznanie przez Sąd pierwszej Instancji, że przedłożona umowa o pracę w Kółku Rolniczym w S. na stanowisku traktorzysty w nawiązaniu do zeznań nieżyjących już świadków M. S. oraz świadka K. są niewiarygodne.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i zmianę decyzji ZUS poprzez przyznanie prawa do emerytury w warunkach szczególnych od 16 marca 2016 r. i zasądzenie zwrotu kosztów sądowych od pozwanego, w tym kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Dodatkowo apelujący wniósł o dopuszczenie dowodów z zeznań świadków wymienionych szczegółowo w apelacji oraz oświadczenia z 28 listopada 2017 r. złożonego do ZUS dotyczącego przekazania środków zgromadzonych na OFE za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu Państwa, na okoliczność spełnienia wymagań ustawowych do przyznania emerytury w warunkach szczególnych oraz pomyłkowego zaznaczenia na wniosku o emeryturę, że powód nie jest członkiem OFE.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy jest zasadna o tyle, że skutkuje uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Świdnicy, gdyż wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Spór w sprawie dotyczył prawa do emerytury z tytułu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Zgodnie z treścią art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2017.1383 t.j.) ubezpieczeni urodzeni, jak wnioskodawca, po dniu 31 grudnia 1948 r., uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 tej ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym stanowi art. 27 ustawy, tj. 25 lat dla mężczyzn. Niezbędnym warunkiem jest również nieprzystąpienie do otwartego

funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w/s wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.1983.8.43 ze zm.) ubezpieczony winien wykazać co najmniej 15 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wymienionych w załączniku do przedmiotowego rozporządzenia. Jak wynika z cytowanych przepisów rozporządzenia i ukształtowanego na ich tle orzecznictwa Sądu Najwyższego, praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008/21-22/325; z 24 marca 2009 r., I PK 194/08, OSNP 2010/23-24/281).

W niniejszej sprawie organ rentowy odmówił przyznania wnioskodawcy spornego świadczenia z powodu nieudowodnienia przez niego 25 lat okresów składkowych, 15 lat pracy w warunkach szczególnych oraz przystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego i niewystąpienia z wnioskiem o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku OFE, za pośrednictwem ZUS-u, na dochody budżetu Państwa.

Istotne w kontekście okoliczności sprawy jest to, że przyznanie przedmiotowej emerytury jest możliwe tylko wówczas, gdy spełnione są łącznie wszystkie wyżej wymienione przesłanki (art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej). Oznacza to, że nieudowodnienie choćby jednej z nich uniemożliwia ustalenie prawa do świadczenia.

Z tego też względu Sąd pierwszej instancji, ustalając, że faktycznie wnioskodawca jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego i nie złożył wniosku o przekazanie zgromadzonych na nim środków na dochody budżetu Państwa, słusznie oddalił odwołanie wnioskodawcy, odstępując od badania spełnienia pozostałych przesłanek wymaganych do przyznania świadczenia.

Wobec tego natomiast, że warunek ten został przez wnioskodawcę spełniony na etapie postępowania apelacyjnego, gdyż ubezpieczony złożył stosowny wniosek 28 listopada 2017 r., konieczne okazało się przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w celu przeprowadzenia postępowania dowodowego w zakresie udowodnienia spełnienia przez wnioskodawcę pozostałych zakwestionowanych w zaskarżonej decyzji przesłanek i w dalszej kolejności prawa skarżącego do emerytury.

Z akt sprawy wynika bowiem, że organ rentowy uznał za udowodniony ogólny staż pracy wynoszący na dzień 1 stycznia 1999 r. 24 lata, 5 miesięcy i 21 dni, przy czym ZUS nie uwzględnił do stażu składkowego okresu zatrudnienia wnioskodawcy w charakterze ucznia w zawodzie ślusarza we (...) Zakładach (...) od 9 września 1971 r. do 1 marca 1973 r. Natomiast staż pracy w szczególnych warunkach organ rentowy uznał za udowodniony w wymiarze 10 lat, 9 miesięcy i 25 dni. Organ rentowy kwestionował jako pracę wykonywaną w szczególnych warunkach zatrudnienie wnioskodawcy w Kółku Rolniczym w K. od 7 marca 1973 r. do 7 maja 1973 r., w Kółku Rolniczym w S. od 12 czerwca 1973 r. do 26 kwietnia 1974 r. oraz w Kółku Rolniczym w C. od 2 maja 1974 r. do 10 sierpnia 1978 r.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd zbada zatem warunek posiadania przez wnioskodawcę wymaganego ogólnego stażu ubezpieczeniowego w kontekście zaliczenia do niego okresu nauki w zawodzie oraz wykonywania przez wnioskodawcę stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych co najmniej przez 15 lat. Sąd weźmie pod uwagę charakter pracy wnioskodawcy i zakres wykonywanych przez niego czynności w odniesieniu do spornych okresów zatrudnienia w Kółkach Rolniczych. Przedmiotem zainteresowania Sądu powinna być także specyfika branży, do jakiej należeli pracodawcy, a także rodzaj działalności zakładów pracy - Kółek Rolniczych, których nazwy sugerują, że pracodawcy należeli do branży rolnej i ich przeważającą działalnością mogły być szeroko rozumiane usługi dla rolnictwa.

Wskazać także należy, że na wnioskodawcy spoczywa rozkład ciężaru dowodu zgodnie z art. 6 k.c. Może zatem i powinien w celu udowodnienia okresów pracy w warunkach szczególnych posługiwać się dowodami z dokumentacji pracowniczej oraz dowodem z zeznań świadków.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Irena Różańska-Dorosz SSA Maria Pietkun SSO del. Artur Tomanek

R.S.